

In depth – COVID-19

Katsaus ajankohtaisiin taloudellisen raportoinnin aiheisiin

19. maaliskuuta 2020

Koronaepidemian vaikutukset taloudelliseen raportointiin

Yhteenveto

Tämä In depth käsittelee uuden koronaviruksen ('COVID-19', 'virus' tai 'pandemia') vaikutuksia tilinpäätöksiin 31. joulukuuta 2019 jälkeen päättyvillä kausilla niissä yhtiöissä, joiden liiketoimintaan, tulokseen ja taloudelliseen asemaan pandemia vaikuttaa. Seuraukset IFRS-raportointiin ovat laajat sisältäen:

- toiminnan jatkuvuus
- käyttöomaisuus, liikearvo ja sijoitukset
- rahoitusinstrumentit ja vuokrasopimukset
- myyntituottojen kirjaaminen
- varaukset, ehdolliset velat ja tappiolliset sopimukset
- esittäminen ja liitetiedot ja
- osavuosikatsaukset.

Taustaa

COVID-19 on levinnyt nopeasti vuonna 2020 sekä globaalisti että Suomessa aiheuttaen merkittävän määrän tartuntoja. Maailma terveysjärjestö WHO on julistanut viruksen leviämisen pandemiaksi, joka yleisesti ja maailmanlaajuisesti uhkaa kansanterveyttä ja siten aiheuttaa merkittäviä vaikutuksia yhteiskunnille ja liiketoiminnoille ympäri maailman. Viimeaikaiset viruksen leviämisen hallitsemiseksi tehdyt toimenpiteet Suomessa ja muualla maailmassa ovat vaikuttaneet taloudellisen aktiivisuuden tasoon, jolla vuorostaan on välittömiä vaikutuksia taloudelliseen raportointiin.

Viruksen leviämisen estämiseksi tehdyt toimenpiteet sisältävät rajoituksia ihmisten liikkumiseen ja matkustamiseen, rajojen sulkemisia, koulujen, ravintoloiden, teatterien ja kuntosalien väliaikaisia sulkemisia sekä tapahtumien peruuttamisia. Vaikutukset liiketoimintoihin esimerkiksi turismin, kuljetusten, vähittäiskaupan, palveluiden ja viihteen aloilla ovat välittömiä. Myös toimitusketjuihin ja tavaroiden tuotantoon on alkanut tulla vaikutuksia ja alhaisempi taloudellinen aktiivisuus johtanee todennäköisesti alentuneeseen kysyntään useiden tavaroiden ja palveluiden osalta.

Yhtiöt toimivat ympäri maailmaa epävarmassa taloudellisessa tilanteessa ja kohtaavat ennakoimattomia haasteita. Vaikka johdolle työntekijöiden terveenä pysymisen turvaaminen on ensisijaista, viruksen vaikutusten ollessa merkittäviä monille yhtiöille, joko suoraan tai välillisesti, johdon tulisi harkita tarkkaan COVID-19 vaikutuksia tulevassa osavuositilinpäätöksissään. Yhtiöiden, jotka eivät ole laatineet vuoden 2019 tilinpäätöksensä, tulisi käsitellä COVID-19 leviäminen tilinpäätöspäivän jälkeisenä tapahtumana.

Vaikutukset taloudelliseen raportointiin ovat laajat sisältäen sekä varojen ja velkojen arvostuskysymyksiä että liitetietovaatimuksia ja mahdollisesti vaikutukset yhtiön toiminnan jatkuvuutta koskeviin oletuksiin. Maailmantalouden hidastuminen vaikuttaa jokaiseen yhtiöön välillisesti ja sen vaikutuksia tulisi kaikkien arvioida oman liiketoimintansa lähtökohdista.

Toiminnan jatkuvuus

Johdon tulee huomioida pandemian ja sen leviämisen kontrolloimiseksi tehtyjen toimenpiteiden mahdollisia vaikutuksia arvioidessaan yhtiön kykyä jatkaa toimintaansa. Tilinpäätös laaditaan toiminnan jatkuvuuden periaatteella paitsi milloin johdon aikomuksena on lopettaa yhtiö tai lakkauttaa sen liiketoiminta tai silloin kun sillä ei ole muuta realistista vaihtoehtoa. Johdon tulisi huomioida valtioiden ja rahoituslaitosten toimenpiteet arvioidessaan toiminnan jatkuvuutta. Tilinpäätöspäivän jälkeiset tapahtumat, jotka osoittavat että yhtiöllä ei ole edellytyksiä jatkaa toimintaansa, ovat IAS 10 mukaisia tapahtumia, joiden johdosta tilinpäätöslaskelmia oikaistaan.

Olennessa epävarmuustekijät, jotka saattavat antaa merkittävää aihetta epäillä yhtiön kykyä jatkaa toimintaansa, tulee kertoa liitetiedoissa IAS 1 mukaisesti.

Käyttöomaisuus, liikearvo ja sijoitukset

Arvon alentuminen IAS 36 standardin "Omaisuserien arvon alentuminen" mukaisesti

Monien yhtiöiden täytyy arvioida käyttöomaisuushyödykkeiden ja liikearvon mahdollista arvon alentumista. IAS 36 edellyttää, että liikearvo ja rajoittamattoman taloudellisen vaikutusajan omaavat aineettomat hyödykkeet on testattava arvon alentumisen varalta vähintään vuosittain, ja että muut rahoitusvaroihin kuulumattomat omaisuserät on testattava aina kun ilmenee viitteitä, että niiden arvo saattaa olla alentunut. Toimintojen väliaikainen keskeyttäminen tai kysynnän tai hintojen ja kannattavuuden välitön heikkeneminen ovat selkeästi tapahtumia, jotka saattavat osoittaa arvon alentumista. Kuitenkin, vähentyneen taloudellisen aktiviteetin ja alempien myyntituottojen vaikutukset koskettavat todennäköisesti lähes kaikkia yhtiöitä ja saattavat olla viitteitä arvon alentumisesta ja edellyttää tällöin arvonalentumistestauksen suorittamista.

Johdon tulee arvioida

- tulevatko COVID-19 ja sen kontrolloimiseksi tehdyt toimenpiteet todennäköisesti vähentämään tulevia saatavia rahavirtoja tai lisäämään liiketoiminnan kuluja ja muita kuluja yllä mainituista syistä
- ovatko tapahtumat, kuten yhtiön markkina-arvon lasku alle sen kirjanpitoarvon, sellaisia viitteitä arvon alentumisesta, että ne edellyttävät liikearvon ja rajoittamattoman taloudellisen vaikutusajan omaavien omaisuserien testaamista vuosittaisen testaussyklin ulkopuolella, tai että myös muiden omaisuserien testaaminen on tarpeen
- tuleeko arvonalentumistestauksissa käytetyt oletukset ja rahavirtaennusteet päivittää kuvastamaan COVID-19:n mahdollisia vaikutuksia
- tuleeko aiempien arvonalentumistestauksien kerrytettävissä olevaa rahamäärää määrittäessä käytetyt budjetit, ennusteet ja muut oletukset tarkistaa kuvastamaan raportointitieteen taloudellisia olosuhteita, erityisesti koskien kasvanutta riskiä ja epävarmuutta
- kasvaneiden riskien ja epävarmuuden vaikutusten huomioiminen onnistuu luultavasti paremmin todennäköisyyksillä painotettuihin skenaarioihin perustuvalla kassavirtamenetelmällä kuin yksittäiseen kassavirtaennusteeseen perustuvalla laskelmalla. Viruksen leviämisen kontrolloimiseksi tehtyjen toimenpiteiden mahdolliset vaikutukset voidaan tällöin mallintaa eri skenaarioina. Erilaisilla skenaarioilla voi olla useampia mahdollisia lopputulemia
- tuleeko diskonttokoron määrittämisessä käytetyt tekijät, kuten riskitön korko sekä maa- ja omaisuseräkohtainen riski, tarkistaa kuvastamaan sekä viruksen että sen kontrolloimiseksi tehtyjen toimenpiteiden vaikutuksia, riippumatta siitä kuinka kerrytettävissä oleva rahamäärä on määritetty. Yksittäisen ennustetun lopputuleman menetelmässä käytetty diskonttokorko tulisi oikaista siten, että se sisältää COVID-19 liittyvän riskin. Johdon tulisi varmistaa, että asianmukainen riski heijastuu joko ennusterahavirroissa tai diskonttokorossa.

Lopputuloksen tulisi heijastaa odotettua tulevien rahavirtojen nykyarvoa riippumatta siitä, minkä menetelmän johto valitsee odotettujen tulevien rahavirtojen mahdollisten vaihteluiden kuvastamiseen. Kun kerrytettävissä olevan rahamäärän määrittämiseen käytetään käypää arvoa, käytettyjen oletusten tulisi kuvastaa markkinaosapuolten oletuksia tämän hetkiset olosuhteet huomioiden.

Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet

Pandemian seurauksena aineellisia käyttöomaisuushyödykkeitä saatetaan käyttää vain osittain, tai niitä ei väliaikaisesti käytetä lainkaan tai jo päätettyjä investointisuunnitelmia lykätään. IAS 16 *Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet* edellyttää, että poistojen kirjaamista tuloslaskelmaan jatketaan, vaikka omaisuuserä on väliaikaisesti pois käytöstä. IAS 23 *Vieraan pääoman menot* edellyttää että korkomenojen aktivointi keskeytetään, jos omaisuuserän rakentamis- ja kehittämistyö on keskeytetty.

Liitetiedot

IAS 36 standardin liitetietovaatimukset ovat laajat. Johdon tulisi erityisesti arvioida liikearvon ja rajoittamattoman taloudellisen vaikutusajan omaavien omaisuuserien testaamiseen liittyviä esittämisvaatimuksia koskien oletuksia ja herkkyyksiä.

Lisäksi johdon tulisi arvioida IAS 1 *Tilinpäätöksen esittäminen* vaatimuksia koskien keskeisiä epävarmuustekijöitä, jotka aiheuttavat merkittävän riskin varojen ja velkojen kirjanpitoarvojen muuttumisesta olennaisesti seuraavan tilikauden aikana. Keskeisten epävarmuustekijöistä annettavat tiedot ovat näissä poikkeuksellisissa olosuhteissa merkityksellisiä.

Pääomaosuusmenetelmällä käsiteltävät osakkuus- ja yhteisyritykset

Sijoitukset pääomaosuusmenetelmällä käsiteltäviin osakkuus- ja yhteisyrityksiin testataan arvon alentumisen varalta IAS 28 *Sijoitukset osakkuus- ja yhteisyrityksiin* mukaisesti. Johdon tulee arvioida, ovatko COVID-19:n ja sen kontrolloimiseksi tehtyjen toimenpiteiden vaikutukset viite osakkuus- tai yhteisyrityssijoituksen arvon alentumisesta.

Osakkuus- ja yhteisyrityssijoituksiin, jotka kuuluvat IFRS 9 *Rahoitusinstrumentit* soveltamisalaan, sovelletaan sen standardin arvonalentumisohjeistusta.

Vaihto-omaisuus

Vaihto-omaisuuden alaskirjaaminen nettorealisointiarvoon saattaa olla välttämätöntä. Nämä alaskirjaukset saattavat johtua hidastuneesta varaston kierrosta, alentuneista hyödykkeiden hinnoista, tai odotettua alemman myynnin takia vanhentuneesta varastosta.

IAS 2 *Vaihto-omaisuus* edellyttää, että valmistuksen kiinteät yleismenot kohdistetaan valmistusmenoihin normaalin toiminta-asteen mukaisesti. Vähentynyt valmistustoiminta saattaa vaikuttaa siihen, missä määrin yleismenoja voidaan sisällyttää vaihto-omaisuuden arvoon.

Yhtiöiden tulisi arvioida mahdollisten alaskirjausten merkittävyyttä ja sitä, tuleeko niistä esittää IAS 2 edellyttämät tiedot.

Rahoitusinstrumentit ja vuokrasopimukset

Arvonalentuminen IFRS 9 Rahoitusinstrumentit -standardin mukaisesti

Kun yhtiöllä on rahoitusinstrumentteja, joihin sovelletaan IFRS 9 -standardin odotettujen luottotappioiden mallia ("expected credit losses", ECL), johdon tulisi huomioida COVID-19:n mahdolliset vaikutukset odotettuja luottotappioita määrittäessään. Odotettujen luottotappioiden piirissä ovat muun muassa lainasaamiset, myyntisaamiset, velkakirjasijoitukset, joita ei ole arvostettu käypään arvoon tulosvaikutteisesti, sopimukseen perustuvat saamiset, vuokrasaamiset, takaussopimukset sekä lainasitoumukset.

Johdon pitäisi arvioida COVID-19:n vaikutusta seuraaviin asioihin:

- määritetäänkö ECL perustuen 12 kuukaudelta vai koko eliniältä odotettaviin luottotappioihin. Mikäli luottoriski on kasvanut merkittävästi alkuperäisen kirjaamisen jälkeen, ECL määritetään perustuen koko eliniältä odotettaviin luottotappioihin 12 kuukaudelta odotettavien luottotappioiden sijaan. (Tosin silloin kun sovelletaan yksinkertaistettua menettelyä, kuten lyhytaikaisiin myyntisaamisiin ja sopimukseen perustuviin saamisiin, kirjataan aina koko eliniältä odotettavissa olevat luottotappiot.) ja
- ECL:n tekijöiden määrittäminen sisältäen:

- o luottoriskin (laiminlyönnin riski) kasvu tilanteessa, jossa pandemia vaikuttaa haitallisesti velallisen liiketoimintaan.
- o riskin määrä luottoriskin toteutuessa. Riskin määrä saattaa kasvaa esimerkiksi siksi, että velalliset, joihin COVID-19 vaikuttaa, nostavat käyttämättömiä luottolimiittejä, lakkaavat tekemästä vapaaehtoisia ylimääräisiä maksuja, tai maksavat myöhemmin kuin tavallisesti, ja
- o tappion määrä luottoriskitapahtuman syntyessä. Tappion määrä voi kasvaa esimerkiksi silloin, jos vakuuksien arvo laskee COVID-19:n takia.

Vaikka velallisen odotetaan maksavan kaikki avoimet saamiset, mutta maksujen odotetaan tapahtuvan sovittua myöhemmin, kirjattavan luottotappion määrä kasvaa, koska velkoja ei saa kompensatiota rahan aika-arvosta.

IFRS 9 vaatii tulevaisuuteen katsovan tiedon huomioimista sekä silloin kun arvioidaan, onko luottoriski lisääntynyt merkittävästi, että silloin, kun odotettuja luottotappioita määritetään. COVID-19 viruksen leviäminen voi tarkoittaa, että tulevaisuuteen katsoviin tietoihin tulee sisällyttää skenaarioita, joissa huomioidaan virukseen liittyviä negatiivisia tekijöitä. Tämä voidaan toteuttaa sisällyttämällä negatiivisia tekijöitä yhtiön olemassa oleviin malleihin tai mukauttamalla näitä esimerkiksi kasvattamalla negatiivisten tekijöiden painotuksia.

Tietyt valtiot voivat pyytää esimerkiksi pankkeja tukemaan velallisia, joihin COVID-19 vaikuttaa, esimerkiksi antamalla lyhennysvapaita olemassa oleviin lainoihin tai laskemalla uusien lainojen palkkioita tai korkoja. Tällaista tukea antavien yhtiöiden tulee pohtia tilinpäätöksensä kannalta:

- ovatko lyhennysvapaat indikaatio siitä, että lainojen luottoriski on lisääntynyt merkittävästi, jolloin ne tulee siirtää tasolta 1 tasolle 2 tai 3 ECL-mallissa
- ovatko uudet lainat markkinaehtoisia, jos niiden korko- tai palkkiotasojä lasketaan, ja poikkeako niiden alkuperäinen käypä arvo transaktiohinnasta
- miten uuden instrumentin rahavirtaominaisuudet vaikuttavat lainasaamisen luokittelussa IFRS 9 mukaisiin luokkiin. Esimerkiksi mikäli lainanantaja poistaa kuponnikoron tietyltä ajalta, tämä todennäköisesti aiheuttaa sen, että instrumentti tulee luokitella käypään arvoon tulosvaikutteisesti jaksotetun hankintamenon sijaan.

Johdon tulee arvioida tarve esittää liitetiedoissa pandemian vaikutukset rahoitusvarojen arvonalentumiseen. Esimerkiksi seuraavat IFRS 7 *Rahoitusinstrumentit: Liitetiedot* vaatimat liitetiedot tulee huomioida:

- kuinka eteenpäin katsova tieto on sisällytetty arvioon odotetuista luottotappioista,
- muutokset merkittävässä oletuksissa, jotka tehty raportointikauden aikana
- muutokset ECL:ssä jotka johtavat rahoitusvarojen siirtymiseen tasolta 1 tasolle 2.

Ehdollinen kauppahinta

Liiketoimintahankintaan liittyvä ehdollinen kauppahinta perustuu usein hankitun liiketoiminnan tulevaan kannattavuuteen. Hankkija arvostaa ehdollisen kauppahinnan käypään arvoon hankintahetkellä sekä jokaisena tulevana raportointihetkenä. Hankintahetken jälkeen tapahtuvat muutokset ehdollisen kauppahinnan käyvässä arvossa kirjataan tuloslaskelmaan.

COVID-19:n ja sen leviämisen kontrolloimiseksi tehtyjen toimenpiteiden vaikutukset saattavat merkittävästi heikentää hankittujen liiketoimintojen tulevaa kannattavuutta. Johdon tulisi arvioida, onko ehdollisen kauppahintavelan käypään arvoon tehtävä muutoksia tilanteesta johtuen.

Muita relevantteja rahoitusinstrumenttien arvostukseen liittyviä seikkoja

Käypä arvo

Varojen ja velkojen käypä arvo raportointipäivänä tulisi määrittää soveltuvien IFRS-standardien mukaisesti. IFRS 13 *Käyvän arvon määrittäminen* mukaan käypä arvo on hinta, joka saataisiin omaisuuserän myynnistä tai joka maksettaisiin velan siirtämisestä markkinaosapuolten välillä arvostuspäivänä toteutuvassa tavanmukaisessa liiketoiminnassa. Kun käypä arvo perustuu havainnoitavissa olevaan markkinahintaan (eli kuuluu tasolle 1), tulisi käyttää raportointipäivänä noteerattua hintaa. Ei-havainnoitavissa (tason 3) olevia syöttötietoja käytettäessä johdon tulee käyttää erityistä harkintaa sen arvioidessaan, kuinka markkinaosapuolet huomioisivat COVID-19:n vaikutukset käypään arvoon.

Hintojen volatiliiteetti eri markkinoilla on kasvanut COVID-19:n leviämisen takia. Tämä vaikuttaa käyvän arvon määrittämiseen joko suoraan, jos käypä arvo määritetään markkinahintoihin perustuen (esimerkiksi osakkeet ja velkainstrumentit, joilla käydään kauppaa aktiivisilla markkinoilla) tai epäsuorasti, esimerkiksi jos arvostusmenetelmä perustuu syöttötietoihin, jotka saadaan volatiliiteilta markkinoilta.

Vastapuolen luottoriski ja käyvän arvon määrittämisessä käytettävä luottomarginaali voivat kasvaa pandemian seurauksena. Toisaalta valtioiden tekemien talouden piristystoimenpiteiden vaikutuksesta riskittömät korkokannat voivat madaltua.

Raportointipäivän jälkeiset muutokset markkinahinnoissa eivät kuitenkaan heijastu omaisuuserän tai velan arvostukseen raportointipäivänä, koska ne eivät heijasta raportointipäivän olosuhteita.

Kaikki nämä muutokset vaikuttavat myös IFRS 13 -standardin edellyttämiin liitetietoihin. Standardi muun muassa edellyttää, että yhteisöt esittävät arvostusmenetelmät ja arvostamisessa käytetyt syöttötiedot liitetiedoissa sekä kuvaavat käyvän arvon määrittämisen herkkyyttä oletusten muutoksille. Muutosten tulisi heijastua myös herkkyyksianalyyseissa, jota edellytetään tasolle 3 käyvän arvon hierarkiassa luokitelluista toistuvasti määritettävistä käyvistä arvoista. Tasolle 3 luokiteltavien instrumenttien määrä voi kasvaa.

Muuta huomioitavaa rahoitusinstrumentteihin liittyen

Rahoitusvaran tai -velan ehtojen muutosten vaikutus, johtuen esimerkiksi valtion toimista tai ehtojen uudelleenneuvotteluista lainanantajan ja -ottajan kesken, tulisi analysoida IFRS 9 mukaisesti sen määrittämiseksi, aiheuttaako ehtojen muutos taseesta poiskirjaamisen ja uuden rahoitusvaran tai -velan kirjaamisen vai ei. Tuloslaskelmaan kirjattava voitto tai tappio määritetään tästä riippuen joko vanhan ja uuden lainan erotuksena tai käyttäen alkuperäistä efektiivistä korkoa. Syntyneet menot joko kirjataan suoraan kuluksi tai jaksotetaan tilanteesta sekä siitä riippuen, miksi menot syntyvät.

Johdon tulee tarkastella, täyttyvätkö suojauslaskennan ehdot yhä. Esimerkiksi, mikäli suojattu ennakoitu liiketoimi ei ole enää erittäin todennäköinen, suojauslaskenta tulee lopettaa siitä hetkestä alkaen. Jos ennakoitun liiketoiminnan ei enää odoteta lainkaan tapahtuvan, suojaussuhteesta omaan pääomaan kertyneet voitot tai tappiot tulee välittömästi kirjata tuloslaskelmaan.

Rahoitusinstrumenteista annettavia liitetietoja saatetaan joutua päivittämään. IFRS 7 esimerkiksi vaatii liitetietoja maksujen laiminlyönneistä, velkojen tai saamisten uudelleenjärjestelyistä johtuvista voitoista ja tappioista sekä rahavirran suojausrahaan kirjattujen voittojen tai tappioiden uudelleenluokittelusta, kun rahavirran suojauslaskenta on lopetettu siksi, että rahavirtojen ei enää odoteta tapahtuvan.

Kovenanttirikkomukset

Pandemian taloudelliset vaikutukset voivat aiheuttaa yhtiöiden lainojen kovenanttiehtojen rikkoutumisen tai merkittävien yhtiölle epäsuotuisten muutosehtojen laukeamisen. Näistä saattaa aiheutua muutoksia velkojen takaisinmaksuehtoihin ja jotkut lainat saattavat tulla vaadittaessa takaisinmaksettaviksi. Johdon tulisi arvioida, muuttuuko velkojen luokittelu pitkä- tai lyhytaikaisiksi ja joissain tilanteissa myös vaikutuksia toiminnan jatkuvuuteen. Mahdollisten ristiineräännyttämissuhteiden vaikutuksiin on kiinnitettävä erityistä huomiota. Mikäli velkojen ehtoja muutetaan, muutokset tilikauden aikana tulee arvioida IFRS 9 antaman ohjeistuksen mukaan kuten yllä on kuvattu. Raportointipäivän jälkeiset muutokset ja saadut waiverit kuvataan liitetiedoissa raportointipäivän jälkeisinä tapahtumina eikä niiden johdosta oikaista tilinpäätöslaskelmia. Laina voidaan joutua ehdoista riippuen luokittelemaan lyhytaikaiseksi, mikäli waiver kovenanttirikkomukseen liittyen saadaan vasta raportointipäivän jälkeen.

Vuokrasopimukset

Vuokralle antaja ja vuokralle ottaja voivat neuvotella vuokrasopimuksen ehtoja uudelleen COVID-19:n johdosta tai vuokralle antaja voi myöntää vuokralle ottajalle helpotuksia vuokrien maksuun liittyen. Joissain tapauksissa vuokralle antaja voi saada julkista kompensatiota kannustimina helpotusten myöntämiseen. Sekä vuokralle antajien että vuokralle ottajien tulisi harkita IFRS 16 *Vuokrasopimukset* vaatimuksia ja sitä, tuleeko helpotukset huomioida vuokrasopimusten muutoksina ja kohdentaa jäljellä olevalle vuokra-ajalle. Vuokralle antajien ja vuokralle ottajien tulisi myös harkita, ovatko valtiolta saadut kannustimet julkisia avustuksia, joihin soveltuu IAS 20 *Julkisten avustusten kirjanpidollinen käsittely ja julkisesta tuesta tilinpäätöksessä esitettävät tiedot*.

Käypään arvoon arvostetut tytäryhtiöt, osakkuusyhtiöt, yhteisyritykset ja sijoituskiinteistöt

Pääomamarkkinoiden volatiliteetti voi vaikuttaa tytäryhtiöiden, osakkuusyhtiöiden ja yhteisyritysten käypiin arvoihin. Lähtökohta listattujen yhtiöiden arvostuksissa on raportointipäivän markkinahinta.

Vaikutuksia voi olla myös sijoituskiinteistöjen arvostukseen.

Yhtiöiden tulee esittää tietoja sellaisista muutoksista liiketoiminnassa ja taloudellisessa ympäristössä, jotka vaikuttavat sijoituskiinteistöjen tai IFRS 9 mukaisesti käypään arvoon arvostettujen osakkuusyhtiö- ja yhteisyrityssijoitusten arvonnäilytykseen.

Myyntituottojen kirjaaminen

Yhtiöiden myynti ja liikevaihto saattavat laskea, kun viruksen kontrolloimiseksi tehtyjen toimenpiteiden seurauksena taloudellinen toiminta vähenee. Tämä huomioidaan raportoinnissa toteutuneen myynnin perusteella.

Huomioitavaa on, että johdon tekemillä oletuksilla, erityisesti muuttuvan vastikkeen arvostamiseen liittyen, voi olla vaikutusta myös jo toimitettujen tavaroiden ja palvelujen myynnin arvostamiseen. Alentunut kysyntä voi esimerkiksi vaikuttaa odotuksiin palautusten määrästä, lisähintahuojuksista, myönnettävistä määräalennuksista, toimitusviiveiden aiheuttamista sanktioista tai asiakkaan jälleenmyyntihintoihin perustuvissa vastikkeissa. Kaikki nämä voivat vaikuttaa muuttuvan vastikkeen arvostamiseen. IFRS 15 *Myyntituotot asiakassopimuksista* edellyttää, että muuttuva vastike kirjataan vain silloin kun on erittäin todennäköistä, ettei kirjattujen myyntituottojen määrään jouduta tekemään merkittävää peruutusta, kun niihin liittyvä epävarmuus myöhemmin ratkeaa.

Johdon tulee harkita uudelleen sekä sen muuttuvan vastikkeen arviota että täyttykö muuttuvan vastikkeen kirjaamiskynnys.

IFRS 15 -standardia sovelletaan ainoastaan niihin sopimuksiin, joiden osalta johto olettaa, että sen asiakas tulee täyttämään velvoitteensa, kun ne erääntyvät. Johto saattaa päättää jatkaa toimituksia asiakkaalle, vaikka se on tietoinen, että asiakas ei ehkä kykene suorittamaan maksua osasta tai kaikista sille toimitetuista tavaroista. Myyntituotot kirjataan näissä olosuhteissa vain silloin kun on todennäköistä, että asiakas tulee maksamaan transaktiohinnan, sen erääntyessä, mahdollisilla hinnanhuojuksilla vähennettynä.

IFRS 15 edellyttää, että yhteisö esittää riittävästi tietoja, jotta lukija ymmärtää myyntituotoista aiheutuvien rahavirtojen luonteen, määrän, ajoituksen ja epävarmuuden. Tämä saattaa esimerkiksi edellyttää informaatiota siitä, kuinka yhteisö on soveltanut laskentaperiaatteitaan huomioiden pandemian tuoman epävarmuuden, lisätietoa merkittävää harkintaa sisältävistä ratkaisuista esimerkiksi liittyen siihen, onko asiakas kykenevä maksamaan, ja merkittävistä arvioista esimerkiksi muuttuvaan vastikkeeseen liittyen.

Julkiset avustukset

Valtiot eri puolilla maailmaa ovat reagoineet viruksen vaikutuksiin monin erilaisin keinoin, sisältäen verohelpotuksia ja määräaikaista vapautuksia verojen maksusta, ja joissain tapauksissa myös erityistukia joillekin liiketoiminta-aloille, jotta nämä alat pystyvät tarjoamaan tukea omille asiakkailleen. Johdon tulisi arvioida, täyttääkö valtioilta saatu tuki IAS 20 mukaisen julkisen avustuksen määritelmän. Julkiseen avustukseen tulee soveltaa IAS 20 mukaista ohjeistusta.

Varaukset, tappiolliset sopimukset ja ehdolliset erät

Varaukset

IAS 37 *Varaukset, ehdolliset velat ja ehdolliset varat* edellyttää, että varaus kirjataan vain silloin kun yhteisöllä on olemassa oleva velvoite, on todennäköistä, että velvoitteen täyttäminen edellyttää voimavarojen siirtymistä pois yhteisöstä ja voidaan tehdä luotettava arvio velvoitteen määrästä. Pandemian aiheuttamista toimenpiteistä tulisi kirjata varaus vain, jos on olemassa oleva velvoite, johon liittyvä taloudellisten voimavarojen siirtyminen pois yhteisöstä on todennäköistä ja velvoitteen määrä voidaan arvioida luotettavasti. Esimerkiksi, uudelleenjärjestelyvaraus tulisi kirjata vain silloin kun on olemassa yksityiskohtainen uudelleenjärjestelysuunnitelma ja johto antanut niille, joihin järjestely vaikuttaa, riittävän perusteen odottaa, että yhtiö toteuttaa suunnitelman.

IAS 37 ei salli varauksen kirjaamista vastaisia liiketoiminnan tappioita tai tulevia liiketoiminnan elvyttämiseen liittyviä kustannuksia varten.

IAS 37 edellyttää, että yhteisö esittää kuvauksen velvoitteen luonteesta ja ajankohdasta, jona yhteisö odottaa taloudellisen hyödyn siirtyvän.

Tappiolliset sopimukset

Tappiolliset sopimukset ovat sopimuksia, jonka mukaisten velvoitteiden täyttäminen aiheuttaa väistämättä menoja, jotka ylittävät sopimuksesta odotettavissa olevan taloudellisen hyödyn. Sopimuksen mukaiset väistämättömät menot kuvastavat pienintä sopimuksen purkamisesta aiheutuvien nettomenojen määrää (eli alhaisempi seuraavista: sopimuksen purkamisesta tai rikkomisesta aiheutuva korvaus tai sopimuksen täyttämisestä aiheutuvien menojen määrä). Tavarantoimitussopimukset, joita yhtiöt eivät kykene täyttämään virusepidemian seurauksena, saattavat täyttää tappiollisen sopimuksen määritelmän. Johdon tulisi harkita, ovatko jotkut sopimukset muuttuneet tappiollisiksi epidemian takia.

Ehdolliset varat

Yksi viruksen laajenemisen estämiseksi tehdyistä toimenpiteistä on joidenkin liiketoimintojen väliaikainen lakkauttaminen. Yhtiöllä saattaa olla liiketoiminnan keskeytysvakuutuksia ja ne voivat olla oikeutettuja saamaan korvauksia toimintojen lakkauttamiseen liittyen. Johdon tulee arvioida, kattaako yhtiön vakuutusturva pandemian aiheuttamat tappiot. Vakuutuksista saatavat korvaukset kirjataan vain, jos korvauksen saaminen on käytännössä varmaa. Tämä on tyypillisesti silloin kun vakuutuksen antaja on hyväksynyt, että kyseessä on hyväksyttävä vaade ja vakuutuksenantaja on kykenevä kattamaan velvoitteensa. Vakuutuksesta saatava korvaus on usein kirjattavissa myöhemmin kuin ne menot, jotka se korvaa.

Työsuhde-etuudet ja osakeperusteiset maksut

Johdon tulisi arvioida, pitäisikö sen päivittää työsuhde-etuuksien ja osakeperusteisten maksujen arvostamisessa käyttämiään oletuksia. Esimerkiksi, korkealaatuisten joukkovelkakirjalainojen tuotto tai riskitön korko(taso) tietyssä valuutassa on saattanut muuttua viime aikojen tapahtumien seurauksena tai todennäköisyys, että työntekijä tulee täyttämään bonusten tai osakeperusteisten maksujen oikeuden syntymisehdot, on saattanut muuttua.

Johdon tulisi tarkastella jokaisen ehtoihin tehdyn muutosten vaikutusta, esimerkiksi osakeperusteisen palkkiojärjestelyyn, jotka on tehty huomioiden taloudellisen ympäristön muutokset ja todennäköisyys, että tulokseen perustuvat ehdot tulevat täyttymään. Jos sellaiset muutokset ovat työntekijälle edullisia, tulee ne käsitellä muutoksena järjestelyyn ja kirjata lisäkulu. Johdon tulisi olla myös tietoinen, että omana pääomana maksettavan osakeperusteisen palkkio-ohjelman peruminen, vaikkakin oikeuden syntymisehtojen toteutuminen olisi erittäin epätodennäköistä, johtaa jäljellä olevan kulun välittömään kirjaamiseen.

Johdon tulisi myös arvioida, onko yhtiöllä laillista tai tosiasiallista velvoitetta pandemiaan liittyen suorittaa maksuja työntekijöille, jotka sairastuvat tai eristäytyvät (ja jotka eivät pysty suorittamaan työtehtäviä), josta tulisi kirjata velka.

Johto saattaa harkita työvoiman lomauttamista tai vähentämisestä viruksen takia. IAS 19 *Työsuhde-etuudet* edellyttää, että irtisanomisiin liittyen kirjataan velka vain silloin, kun yhtiö ei enää voi peräytyä työsuhteen päättämiseen liittyvän etuuden tarjoamisesta tai menot liittyvät uudelleenjärjestelyyn, joka kirjataan IAS 37 mukaisesti.

IFRS 2 *Osakeperusteiset maksut* edellyttää, että yhteisöt esittävät selostuksen osakeperusteisia maksuja koskeviin järjestelyihin tehdyistä muutoksista, myönnettujen instrumenttien käyvän arvon lisäyksen sekä kuvauksen, miten myönnettujen instrumenttien käyvän arvon lisäys on määritetty.

IAS 19 vaatii laajojen liitetietojen esittämistä työsuhde-etuuksiin liittyvien velkojen määrittämisessä käytetyistä oletuksista ja niiden herkkyyksistä ja oletuksissa tapahtuneista muutoksista

Tuloverot

Virus saattaa vaikuttaa negatiivisesti tuleviin voittoihin sekä suorien että epäsuorien (vaikutukset asiakkaisiin, tavarantoimittajiin, palveluntuottajiin) tekijöiden kautta. Omaisuuserien arvon alentumiset saattavat myös alentaa laskennallisten verovelkojen määrää ja/tai synnyttää uusia vähennyskelpoisia väliaikaisia eroja. Yhtiöiden, jotka ovat kirjanneet laskennallisia verosaamisia, tulisi IAS 12 *Tuloverot* mukaisesti uudelleenarvioida ennustettuja veronalaisia tuloja ja laskennallisten verosaamisten hyödynnettävyyttä, huomioiden viruksen ja sen kontrolloimiseksi tehtyjen toimenpiteiden johdosta lisääntynyt epävarmuus.

Lisäksi johdon tulisi arvioida vaikuttaako pandemia johdon suunnitelmiin jakaa osinkoa tytäryhtiöistä, ja tulisiko yhtiön siten uudelleenarvioida jakamattomista voittovaroista mahdollisesti kirjattavan laskennallisen verovelan määrää. Johdon tulisi esittää tiedot merkittävästä harkinnasta ja arvioista, joita se on tehnyt arvioidessaan laskennallisten verosaamisten hyödynnettävyyttä, IAS 1:n mukaisesti. Lue lisää: [Verohallinnon toimenpiteet yritysten tukemiseksi koronaepidemian aikana](#)

Liitetiedot, mukaanlukien rahoitusriskit

Raportointikauden päättymisen jälkeiset tapahtumat

Globaali tilanne kehittyi nopeasti. Sen takia johdon tulisi huomioida IAS 10 *Raportointikauden päättymisen jälkeiset tapahtumat* vaatimukset ja erityisesti, antaako viimeisimmät tapahtumat enemmän tietoa raportointikauden päättymispäivänä vallinneista olosuhteista. Tapahtumat, jotka antavat enemmän tietoa viruksen leviämisestä ja siihen liittyvistä kustannuksista saattavat olla tapahtumia, joiden johdosta tilinpäätöslaskelmia oikaistaan. Tapahtumat, kuten uusien toimenpiteiden julkistaminen tai voimaansaattaminen tai johdon tekemät päätökset ovat todennäköisesti tapahtumia, joiden johdosta tilinpäätöslaskelmia ei oikaista. Raportointikauden päättymisen jälkeisistä tapahtumista, joiden johdosta tilinpäätöslaskelmia ei oikaista, ja jotka ovat olennaisia tilinpäätöksen antaman informaation kannalta, tulee antaa selkeä kuvaus.

Yleiset liitetiedot

Johdon pitäisi käydä läpi IAS 1 -standardin erityiset vaatimukset, joiden mukaan yhteisöjen tulee kertoa merkittävät tilinpäätöksen laadintaperiaatteet ja merkittävä harkinta, joka niiden soveltamisessa on käytetty. IAS 1 -standardin mukaan yhteisöjen tulee kertoa myös niistä tulevaisuutta koskevista oletuksista ja muista sellaisista raportointikauden päättymisajankohdan arvioihin liittyvistä keskeisistä epävarmuustekijöistä, jotka aiheuttavat merkittävän riskin varojen ja velkojen kirjanpitoarvojen muuttumisesta olennaisesti seuraavan tilikauden aikana.

Jokainen näistä liitetiedoista voi olla erilainen riippuen pandemian vaikutuksista yhtiöiden liiketoimintaan. Arvioihin liittyvistä epävarmuustekijöistä pitää mahdollisesti kertoa aikaisempaa enemmän huomioiden tämänhetkiset markkinaolosuhteet. Esimerkiksi usean tase-erän arvo saattaa muuttua olennaisesti seuraavan vuoden aikana.

Pandemia voi aiheuttaa merkittäviä taloudellisia vaikutuksia, esimerkiksi merkittäviä kulukirjauksia kuten arvonalentumisia ja alaskirjauksia, tappiollisia sopimuksia tai velkojen uudelleenjärjestelyihin liittyviä tuloslaskelmakirjauksia. IAS 1 edellyttää muissa IFRS standardeissa olevien liitetietovaatimusten lisäksi, että olennaiset tuotto- ja kuluerät esitetään erikseen tuloslaskelmalla tai tuloslaskelmaa koskevissa liitetiedoissa. Yhtiöt voivat myös lisätä rivejä ja välisummia tuloslaskelmaan, mikäli se on tarpeellista toiminnan tuloksellisuuden ja taloudellisen aseman ymmärtämiseksi, huomioiden IAS 1:n vaatimukset lisättyjen välisummien osalta. IAS 1 vaatii lisäksi kertomaan muut relevantit tiedot, jotka tarvitaan tilinpäätöksen ymmärtämiseksi silloin, kun sellaisia tietoja ei muuten anneta.

Rahoitusriskit

Rahoitusriskejä ovat luottoriski, maksuvalmiusriski ja markkinariski (kuten valuuttakurssiriski, korkoriski ja muu hintariski). Yhtiöiden tulee kertoa rahoitusriskeissä tai niiden hallinnan tavoitteissa, toteutustavoissa ja prosesseissa tapahtuneet muutokset. Pandemian tuomien muutosten tulisi siis näkyä rahoitusriskejä ja niiden hallintaa koskevissa liitetiedoissa.

Maksuvalmiusriskistä pitäisi antaa lisätietoja silloin, kun virus on vaikuttanut yhteisön liiketoiminnasta saatavien rahavirtojen määrään, tai muilla tavoin yhteisön kykyyn saada rahaa, kuten esimerkiksi myyntisaamisaan faktoroidulla tai toimittajarahoituksella. Jos yhtiöllä on vaikeuksia suoritua maturiteettijakauman mukaisista rahoitusvelkojen maksueristä, myös tämä tulisi kertoa liitetiedoissa.

Pandemian vaikutukset asiakkaisiin näkyvät luottoriskin mahdollisena kasvuna, joka vaikuttaa ECL:n määrittämiseen. Luottoriskiä ja sen hallintaa koskevat merkittävät liitetietovaatimukset, joiden riittävyys ja tarvittavat muutokset tulee viruksen takia käydä läpi. Erityisesti käytetty merkittävä harkinta tulee kuvata, ja herkkyyksianalyseja eri skenaarioista pitää ehkä lisätä. Markkinoiden volatiliiteetin kasvu voi vaikuttaa myös markkinariskistä annettaviin liitetietoihin, kuten herkkyyksianalyysiin.

Tilinpäätöksen ulkopuolella annettavat liitetiedot

Monia sidosryhmiä kiinnostaa pandemian vaikutukset yhtiön liiketoimintaan ja mihin toimiin yhtiö on ryhtynyt. Tilinpäätöksessä annettavien tietojen lisäksi yhtiöiden tulee huomioida tilinpäätöksen ulkopuolella annettavia tietoja kuten toimitusjohtajan katsaus, riskitekijät, näkymät ja tulosoheistus sekä niihin vaikuttavat merkittävimmät tekijät, rahoitusasema ja tulosanalyysi, Suomalaisten yhtiöiden tulee lisäksi huomioida osakeyhtiölain (OYL) ja arvopaperimarkkinalain (AML) vaatimukset sekä pörssin sääntöjen mukaiset tiedonantovelvoitteet. Huomioitavia asioita ovat esimerkiksi seuraavat:

- toimintakertomuksessa on annettava oikean kuvan antava selostus yhteisön toiminnan kehittymisestä ja tuloksellisuudesta, taloudellisesta tilanteesta sekä niihin kohdistuvista merkittävistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä. (AML)

- puolivuositarkastuksen selostusosassa on annettava kuvaus yhteisön liiketoimintaan liittyvistä merkittävistä lähiajan riskeistä ja epävarmuustekijöistä. Selostusosassa on myös esitettävä sellaiset merkittävät tapahtumat ja liiketoimet, jotka koskevat muutoksia yhteisön liiketoiminnan näkymissä ja markkina- asemassa. (AML)
- tulosvaroitusta tulee poikkeuksellissakin tilanteissa antaa niin pian kuin mahdollista. Mikäli tulevaisuudennäkymiin ja niiden perusteisiin liittyy merkittävästi epävarmuustekijöitä, yhtiö voi pidättäytyä tulevaisuudennäkymien antamisesta, jotta ei tule antaneeksi harhaanjohtavaa tietoa. (FIVA 18.3.2020, ESMA)
- mikäli pörssi-yhtiö julkaisee tiedotteen, jossa aiemmin annettua ennustetta korjataan, aiempi ennuste on toistettava, jotta muutoksen merkittävyys voidaan arvioida. (Pörssi-yhtiön tiedonantovelvollisuus)
- vaihtoehtoisten tunnuslukujen määritelmien ja laskennan tulisi pysyä johdonmukaisena kaudesta toiseen. Poikkeuksellisissa olosuhteissa, joissa yhteisö päättää määritellä vaihtoehtoisen tunnusluvun uudelleen, tulisi selostaa muutokset sekä miksi muutokset johtavat luotettavampaan ja merkityksellisempään tietoon taloudellisesta tuloksellisuudesta, ja laatia oikaistut vertailutiedot. (ESMA)
- osingonjaosta päätettäessä on hyvä huomioida, että osinkoa ei saa jakaa, jos osingonjaosta päätettäessä tiedetään yhtiön olevan maksukyvytön tai osingonjaon aiheuttavan maksukyvyttömyyden. Osingonjaossa on otettava huomioon tilinpäätöksen laatimisen jälkeen yhtiön taloudellisessa asemassa tapahtuneet olennaiset muutokset. (OYL)
- liikkeeseenlaskijoiden on tuotava läpinäkyvästi esiin COVID-19:n todelliset ja mahdolliset vaikutukset heidän liiketoimintaansa, taloudelliseen asemaan ja tuloksellisuuteen siinä määrin kuin on mahdollista, joko vuoden 2019 tilinpäätöksessä jos tätä ei ole vielä julkaistu, tai seuraavan osavuositarkastuksensa liitetiedoissa. (ESMA 11.3.2020).

Osavuositarkastukset

Monet yhtiöt raportoivat pandemian vaikutuksista ensimmäistä kertaa osavuositarkastuksissaan ja edellä kuvatut kirjaamis- ja arvostamisperiaatteet koskevat yhtäläisesti osavuositarkastuksia. Osavuosiraportointiin liittyviä kirjaamiseen ja arvostamiseen liittyviä poikkeuksia ei tyypillisesti ole, vaikkakin johto voi joutua harkitsemaan, onko pandemia sellainen osatekijä, joka pitää huomioida odotetun efektiivisen veroasteen laskennassa. IAS 34 Osavuositarkastukset toteaa, että vaikka osavuositarkastusten laadinnassa voidaan käyttää enemmän arvioita, niin informaation tulee silti olla luotettavaa ja esitettävien tietojen merkityksellisiä.

Osavuositarkastuksen sisältämä informaatio päivittää yleensä vuositilinpäätöksessä esitettyjä tietoja. IAS 34 kuitenkin edellyttää, että yhtiö sisällyttää osavuositarkastukseensa selostuksen sellaisista tapahtumista ja liiketoimista, jotka ovat merkittäviä yhteisön taloudellisessa asemassa ja tuloksessa tapahtuneiden muutosten ymmärtämiseksi viimeisimmän tilikauden päättymisen jälkeen. Tämä viittaa siihen, että pandemian taloudellisista vaikutuksista ja niiden hallitsemiseksi tehdyistä toimenpiteistä tulisi esittää yhtiökohtaista lisätietoa, joka heijastaa kussakin yhtiössä vallitsevia olosuhteita.

IAS 34 kappaleen 15B mukaisten tiedot tulisi sisällyttää, mikäli merkittäviä, yhdessä seuraavien kanssa:

- pandemian ja sen vaikutusten hallintaan liittyvien toimenpiteiden vaikutus tulokseen, taseeseen ja rahavirtoihin
- merkittävät johdon harkintaan perustuvat ratkaisut, jota ei edellytetty aiemmin esimerkiksi odotettavissa oleviin luottotappioihin liittyen
- päivitettyt liitetiedot merkittävistä arvioista ja
- raportointikauden päättymisen jälkeiset tapahtumat.

Yhteyshenkilösi PwC:llä:

Netta Mikkilä, netta.mikkila@pwc.com, +358 50 384 4918

Timo Ihamäki, timo.ihamaki@pwc.com, +358 50 585 7177

Juulia Malmelin, juulia.malmelin@pwc.com, +358 50 592 5354

Ville Toivonen, ville.toivonen@pwc.com, +358 50 524 9122

Helka Ivaska, helka.ivaska@pwc.com, +358 50 583 6495